

Servaas Toussaint

1914-1943

Slachtoffer van de Duitse terreur

Servatius Hendrikus Toussaint, echtgenoot van Maria Antoinetta Heijnen, werd geboren op 22 december 1914 te Hoensbroek. Hij werkte als houwer op de Staatsmijn Emma met penningnummer 4685. Tijdens zijn arrestatie op 1 mei 1943 (als represaille voor de mijnwerkersstaking) woonde hij hier, aan de Hagendorenweg 2 in Amstenrade. Op zondag 2 mei werd Toussaint samen met zes anderen ter dood veroordeeld en neergeschoten door een vuurpeloton van de *Grüne Polizei* in het heidegebied De Hamert bij Venlo. Hij werd 29 jaar.

De executie werd via de landelijke pers bekend gemaakt. Onder de slachtoffers bevonden zich naast Toussaint nog twee mijnwerkers: Reinier Savelsberg (1895-1943) en Meinardus Tempelaars (1904-1943) uit Heerlerheide, die werkten op de Heerlense Oranje Nassamijn III. De geëxecuteerden werden weggestopt in een geheim massagraf.

De plechtige herbegraving van de drie mijnwerkers vond plaats op vrijdag 5 juli 1946. Toussaint werd begraven in Hoensbroek. Savelsberg en Tempelaars vonden hun laatste rustplaats op de algemene begraafplaats te Heerlerheide. Aan hen werd het Mijnwerkersmonument bij de ingang van de begraafplaats gewijd. Dit monument toont twee stoere mijnwerkers die hand in hand voor hun zaak staan, ongeacht de gevolgen.

Op zijn na de oorlog uitgegeven gedachtenisprentje staat: "Hij moest zijn jonge ziel aan zijn Schepper teruggeven als slachtoffer van de Duitse terreur op de Hamersche heide bij Bergen den 2en Mei 1943."

Proclamatie 29 april 1943

Vanaf de Duitse nederlaag te Stalingrad in januari 1943, werd duidelijk dat Hitler de Tweede Wereldoorlog zou gaan verliezen. Ondertussen nam de druk op de bezette gebieden gigantisch toe. Duitsland probeerde compensatie te vinden voor zijn eigen economische problemen. Door de militaire ontwikkelingen voelde Duitsland een nijpend mannentekort. In het voorjaar van 1943 was de spanning onder de Zuid-Limburgse mijnwerkers om te snijden. De werkdruk was stelselmatig verhoogd, de gezondheidsproblemen groeiden navenant en de inperkingen van de vrijheid schuurden steeds meer; de mijnwerkers hadden zelfs hun geliefde duiven als mogelijke bron voor spionage moeten inleveren.

De proclamatie van generaal Christiansen van donderdag 29 april was de lont in het kruitvat. Alle Nederlandse ex-militairen moesten zich melden voor *Arbeitseinsatz* in Duitsland. De bezetter hoopte hiermee een dubbel doel te bereiken. Enerzijds werd het gebrek aan Duitse arbeidskrachten opgevangen. Anderzijds zou bij een mogelijke geallieerde landing aan de Nederlandse kust een stevige bron van verzet al uit de weg geruimd zijn: een hele generatie Nederlandse mannen met militaire ervaring was dan versnipperd ondergebracht in Duitse bedrijven.

De Mijnwerkersstaking

De proclamatie leidde tot een storm van protest en spontane stakingen, vooral in de Twentse textielindustrie en in de Limburgse steenkoolmijnen. In totaal zouden 500.000 arbeiders het werk neer leggen. Op vrijdag 30 april eiste politiechef Rauter de mogelijkheid van standrechtexecutie. Een extra bataljon Ordnungspolizei werd naar Maastricht gestuurd. In het mijnbouwgebied werden de eerste 170 arrestaties verricht. In de dagen daarna zou dit zich in veelvoud herhalen. Dit leidde tot heftige taferelen en een golf van verontwaardiging.

Op zaterdag 1 mei kwam nog geen 10% van de mijnwerkers opdagen. De mijndirecties vreesden een bloedbad en haalden de grote meerderheid van de nachtploeg over om het werk weer te hervatten. De Duitse ambtenaren waren tevreden, maar de *Sicherheitsdienst* en de SS wilden bloed zien! De Duitse ambtenaar Hirschfeld zou aan Rauter gevraagd hebben: "Was wollen Sie, Leichen oder Kohle?" (Wat wilt u, lijken of steenkool?)

De staking werd gebroken; de productie hervat. Maar o.a. door verschillende vormen van sabotage bereikte deze tijdens de oorlog niet meer het niveau van voorheen. De gebeurtenissen hebben de geest van verzet in de Mijnstreek sterk gestimuleerd.

Bron: Martin van der Weerden